Socijalni element bajke

Mrgan, Elena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:904765

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

SOCIJALNI ELEMENTI BAJKE

ZAVRŠNI RAD

PULA, 2020.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

ELENA MRGAN

SOCIJALNI ELEMENTI BAJKE

ZAVRŠNI RAD

JMBAG: 0303069295

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij, Predškolski odgoj

Predmet: Sociologija odgoja i obrazovanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Sociologija

Znanstvena grana: Posebne sociologije

Mentor: prof. dr. sc. Fulvio Šuran

PULA, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Elena Mrgan, kandidat za prvostupnika odgojiteljica predškolske djece ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **ELENA MRGAN** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **SOCIJALNI ELEMENTI BAJKE** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

Sadržaj

UVOD .....

1. DJEČJA KNJIŽEVNOST- BAJKE 1

1.1 Podrijetlo bajki 2

1.2 Poznati pisci dječjih bajki 4

1.3 Razumijevanje bajki 10

2. SOCIJALNI ELEMENTI BAJKE 12

2.1 Važnost likova iz bajki za predškolsko dijete 12

2.2. Ljubav u bajkama 14

2.3 Smrt u bajkama 16

3. UPORABA BAJKI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA 18

3.1 Izbor bajke s obzirom na dob djeteta 18

3.2 Uloga odgojitelja 22

ZAKLJUČAK 25

LITERATURA 26

SLIKE 28

SAŽETAK 29

SUMMARY 30

UVOD

Rano djetinjstvo je doba bajki. Jezik koji se koristi u bajkama nije kompliciran i ne prelazi djetetove mogućnosti razumijevanja. Svaka bajka je po definciji jednostavna, a opet tajanstvena. Bajke podupiru razvoj mašte i kreativnog razmišljanja, jedne od temeljnih psiholoških formacija predškolskog djetinjstva. Stil bajke djeca vrlo lako razumiju. U predškolskoj dobi djeca nemogu dovoljno dobro logički rasuđivati, a bajke ih ne opterećuju logikom. Bajke u većini slučajeva prikazuju što bi bilo najbolje učiniti u ovoj ili onoj situaciji.

Zbog svoje neograničene mašte, bajke su štivo koje djeca obožavaju, čitaju iznova, te pomoću njih kreiraju svoj osobni svijet čudesa, u kojem je sve moguće i gdje su oni glavni likovi. Upravo je rano razdolje djeteta glavna stepenica za ulazak u sretno i ispunjeno djetinstvo potkrepljeno mnoštvom fantastičnih bajki.

Rad je podjeljen na tri poglavlja. Prvo poglavlje opisuje glavne karakteristike dječje književnosti, razumijevanje bajki i njezine najpoznatije svjetske pisce. Drugo poglavlje odnosi se na socijalne elemente u bajkama; važnosti likova i njihovih karakteristika za predškolsko dijete, te razliku ljubavi i smrti u bajkama i u realnom životu. Zadnje poglavlje opisuje upotrebu bajki u predškolskim ustanovama, koje se bajke odabiru za koju dob i kakvu ulogu imaju odgojitelji u stvaranju poveznice između njih, djeteta i čitanja priča.

.....bilo jednom davno.....

1. DJEČJA KNJIŽEVNOST- BAJKE

Crnković (1990:6) u svojoj knjizi dječja književnost opisuje pojam dječje književnosti kao: *„posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi od 3.do 14.godina, a koja su ili svjesno namjenjena djeci, ili ih autori nisu namjenili djeci, ali su tijekom vremena postala prikladna za dječju dob“.* Dječja književnost svakako obuhvaća razne vrste književnosti u skladu s djetetovim odrastanjem i upoznavanjem sa svijetom u kojem živi. Književnost napisana posebno za dječju publiku počela je objavljivati djela u sedamnaestom stoljeću. Većina tih knjiga za djecu bila je didaktička, a manje umjetnička, podučavala je zvukove slova i riječi ili poboljšavala djetetov moralni i duhovni život. Baš kao i drugi oblici književnosti, dječja je književnost sazrijevala iz priča koje su se usmeno prenosile s generacije na generaciju (Masters, 2012). Tijekom srednjem vijeka izdavalo se vrlo malo literature i to samo u svrhu zabave djece. Oko 1400-te godine pojavili su se prvi tekstovi za djecu poput Gospodinove molitve i abecede, a stoljeće kasnije knjige abecede su se počele pojavljivati u Rusiji, Italiji, Danskoj i drugim europskim zemljama (Masters, 2012).

Crnković (1990) je definirao da postoje razdoblja odrastanja uz dječju literaturu. Prvo razdoblje obuhvaća period od prve dvije godine života gdje su najvažnije slikovnice bez teksta. U ovoj fazi dijete počinje uočavati boje, materijale,slike, predmete i stvari iz svakodnevnog života. Drugo razdoblje obuhvaća period od treće do četvrte godine; dijete se i dalje fokusira na slikovnice ali sa kratkim tekstom te počinje uvoditi i kratke priče najčešće u rimama. Treće razdoblje obuhvaća period od četvrte do sedme godine života i tu se dijete najviše upoznaje sa svijetom bajki. Ovo je razdoblje gdje je svijet bajki vrlo aktualan, dijete vjeruje u sve ono što mu se pročita, iskreno je i naivno te stvara ideje o svijetu u kojem živi na temelju ispričanih bajki. Ne raspoznaje realan svijet i svijet mašte. U razdoblju od sedme i osme godine djeca počinju samostalno istraživati priče i počinju čitati. U razdoblju od od osme do desete godine javlja se kod djece realističko razdoblje, gdje djeca pokazuju veliki interes za pripovijetke u kojima su glavni junaci djeca i zivotinje.

U pubertetskom razdoblju od desete do trinaeste godine, javlja se interes za uzbudljivom literaturom i avanturističkim romanima. U razdoblju nakon trinaeste godine djeca se najviše poistovjećuju s putopisima i raznim zbivanjima u prirodi te se zanimaju za život.

Bajke su ključne za razvoj dječje mašte. One omogućuju djeci da kroz priče koje su odvojene same od sebe, shvate neke zbunjujuće i teške osjećaje koje oni još nemogu razumijeti i savladati (Klim-Klimaszewska, 2015). Crnković (1990:21) navodi da se u bajci: *„susreću fantastični likovi, prizori i događaji, ona je slikovito prikazivanje svijeta. Za bajku nema granice između stvarnog i zamišljenog svijeta. Vrijeme i mjesto u bajci nisu određeni".*

Velički (2014:17) govori da: *„Bajke, nisu izmišljene, lažne priče za lakovjerne, već čudesna poezija koja djeluje protiv neutješnosti postojanja bez čuda. A čudo nije ništa drugo nego iskustvo koje pokazuje da se nešto može promjeniti, da se i mi možemo promjeniti"*. Velički (2014) napominje da dijete pameti događaje, postupke ljudi i atmosferu u kojoj se nalazi tokom odrastanja, a emocionalni utisak o tome utjecati će na njegov odnos prema sebi ali i drugima i tu su upravo bajke koje pomažu da se ostvari pozitivan i dobar cilj.

1.1 Podrijetlo bajki

Mnoge bajke koje se danas ponavljaju potječu iz 17. stoljeća i ranije. Kako su se ove priče prenijele iz jednog stoljeća u drugo, često su izmijenjene kako bi se uklonili neki gadniji i zastrašujući elementi i učinili ih prikladnijima za mlađu publiku. Bilo je tako mnogo različitih verzija Pepeljuge objavljenih i prepričanih tijekom godina, ali čini se da se najstarija inačica datira iz 860. godine u Kini. Iako se pojedini likovi izrazito razlikuju od danas često ispričane priče, između drevne kineske verzije i današnje priče postoji određena zajednička (Mcgee, 2006). Kada je riječ o podrijetlu zapadnih bajki, braća Grimm iz 19. stoljeća dobivaju mnogo zasluga. Kada se govori o podrijetlu bajki najčešće je odgovor da dolazi iz naroda.

Usmeno su se prenosile priče o raznim događajima iz svakodnevnog života te se, dodavao dio fantastičnog i mističnog kako bi te usmene priče bile što zanimljivije. Velički (2014) u svojoj knjizi pričanje priča- stvaranje priča ističe kako su bajke izvorno bile namjenjene odraslima, a ne kao danas da se bajke prvenstveno odnose

samo kao literatura za djecu. Crnković (1990:24) ističe da su prve bajke vjerojatno mitovi te govori da je: *„ najstarija sačuvana narodna priča „Bajka o brodolomniku" zapisana prije 4000 godia u starom Egiptu".*

Crnković (1990) govori da je bajka stara koliko i ljudski govor. Bajke su bogato cvale u doba starih velikih kultura (Indija, Kina, Egipat, Mezopotamija i Grčka), a u Europi su se razvile u doba križarskih ratova. Crnković (1990:25) izdvaja četiri teorije o postanku i širenju narodnih bajki:

- *Mitološka*- braća Grimm smatraju da su se bajke razvile iz mitologije pojedinih naroda
- *Migracionalna*- prema migracionalnoj teoriji motivi su se širili iz jednog središta i u toku tog širenja mladi su narodi preuzimali teme i priče od starijih. Začetnik Theodor Benfey drži da sve bajke vode porijeklo iz budističke Indije.
- *Kontaktna*- predstavnici kontaktne teorije tvrde da je jedan narod uzimao motive od drugoga, mijenjao ih i dotjerivao na svoj način, a da zajedničkog izvora nije bilo.
- *Antropološka*- osnivači antropološke teorije vjeruju da je svaki narod u sličnim uvjetima života i na sličnom stupnju razvitka stvarao slične priče.

Dimić (1963) navodi najvažnije tipove motiva u bajkama, u duljim bajkama to su:

- Natprirodni protivnici (ljudožderi i vještice, vampiri, zmajevi)
- Natprirodni pomagači (čovječuljci, vile, neobični suputnici naročito konji, demoni)
- Čarolije i čuda (čarobnjačke sposobnosti, čarobni predmeti i lijekovi, bezgranična snaga, čovječuljak palčić)
- Ljubavni i bračni odnosi (natprirodna žena, oslobođenje začarane žene, muža)
- Vjernost
- Dobri i zli rođaci
- Više sile (Božja pravda, istina izlazi na vidjelo, proročanstva, sreća)
- Realističke teme (odgovor na tešku zagonetku, mudri savjeti)

U kraćim pričama javljaju se obično motivi iz svakodnevnog života: pametni i budale, natjecanja u kojima lukaviji i prepredniji pobjeđuje, krađe i podvale, zavođenje i preljub, nadmudrivanja i pretjerivanja.

Chareles Perrault smatra se začetnikom bajki. Već od 17.stoljeća stvarao je neke od najmaštovitijih i najsretnijih priča ikada ispričanih. Perraultove su priče, iako šarmantne, bile nepristojne, jer su bile namijenjene odraslima, jer tada nije postojala dječja literatura. Njegova originalna Pepeljuga, utemeljena je na istinitoj priči. Početkom 1800-ih braća Jacob i Wilhelm Grimm prikupljali su priče po uzoru na Charlesa Perraulta koje su oslikavale nepredvidiv i često neoprostiv život koji su doživjeli srednjoeuropljani. Njihova prva zbirka temeljila se na stvarnim i jezivim događajima, a bajke braće Grimm danas su jedne od najčitanijih djela za djecu i mladež (Ogden, 2017). Mnogi su se teoretičari i psiholozi kao što su Carl Gustav Jung, Bruno Bettelheim, Arnika Esterl i drugi bavili tumačenjem bajki i njihovih simbola.

1.2 Poznati pisci dječjih bajki

Charles Perrault

Slika 1. Charles Perrault
https://fcit.usf.edu/project/cp/

Charles Perrault francuski je pisac koji je prvi objavio neke od najpoznatijih dječjih bajki. Charles Perrault rođen je 12. siječnja 1628. godine u Parizu u Francuskoj u obitelji buržuja kao sedmo dijete Pierre Perraulta i Paquette Le Clerc. Od početka je imao sve uvjete da se školuje u najboljim ustanovama. Zahvaljujući školovanju koje je imao Charles je na kraju bio visoko obrazovan čovjek koji je tijekom svog života radio puno toga, pa je tako pisao galantna djela o prijateljstvu i ljubavi, rasprave o književnosti.

Perrault je tada pričao svoje bajke u otmjenim salonima i namijenio je svoju zbirku isto toliko društvu u salonima koliko i djeci. Zato u njima ima: *„stihova, pripovijedanja, i moraliziranja s finom dozom francuske ironije presvućene naivnošću; u Crvenkapici kao da stalno čujemo refren: ne vjeruj svakome, slušaj najbliže, ima zlih i dobrih ljudi, čuvaj se laskavaca“* (Crnković, 1990:32).

Perraultove bajke zaslužuju početno mjesto u dječjem čitanju. One su vesele, zanimljive, prirodne, u njima se može vidjeti ona smjesa nepojmljivo čudesnog i svakodnevnog običnog, uzvišenog i zabavnog. Unatoč svemu do kraja života je ostao najpoznatiji kao autor bajki s kojima su odrasle mnoge generacije. Njegove najpoznatije bajke su: „ Mačak u čizmama“, „ Crvenkapica“, „Pepeljuga“, i „ Monobradi“. Prvu bajku "Usnula ljepotica" objavio je 1696. godine.[1]

[1] Izvor: https://www.lektire.hr/autor/charles-perrault/ Pristupljeno: 12. travanj 2020.

Braća Grimm

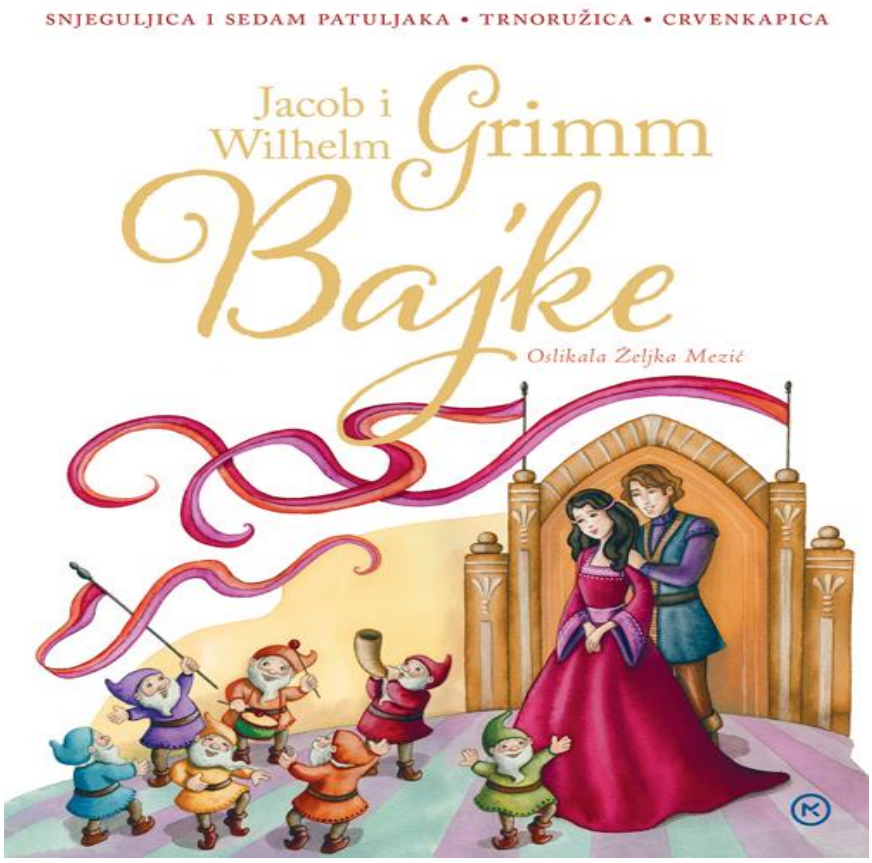
Slika 2. Braća Grimm
https://www.nls.uk/exhibitions/treasures/grimms-fairy-tales/brothers-grimm

Jacob Grimm i Wilhelm Grimm nakon više od stotinu godina nakon Perraulta, izdali su najznačajniju zbirku bajki. Potaknuti Perraultovim bajkama: *„braća Grimm počela su skupljati narodne priče; skupljali su ih zajednički i zajednički obrađivali, ali završnu verziju, jezičnu i stilsku, i pravi ton dao je Wilheim“* (Crnković,1990:33). Ukupno su skupili, obradili i izdali oko 200 priča.

Jacob i Wilhelm Grimm bili su najstariji u obitelji od pet braće i jedne sestre. Njihov otac, Filip Wilhelm, odvjetnik, bio je gradski činovnik u Hanauu, a kasnije u pravosuđu u Steinauu, još jednom malom hesejskom gradu, gdje su njegov otac i djed bili ministri kalvinističke reformirane crkve. Nakon pohađanja srednje škole u Kasselu , braća su slijedila očeve korake i studirala pravo na Sveučilištu u Marburgu (1802–06) s namjerom da uđu u državnu službu, ali su od toga odustali i posvetili se proučavanju književnosti. (Denecke, 2020).

Neke od najpoznatijih dječjih bajki u verziji braće Grimm su: Vuk i sedam jarića, Ivica i Marica, Pepeljuga, Crvenkapica, Trnoružica, Snjeguljica. Kao i Perraultove bajke, one su prerađene, ali braća Grimm tvrdila su da nisu dirali u sadržaj, nego su ih samo stilski dotjerali.

Sve u svemu, Grimmove su bajke na granici između čiste narodne bajke i prave umjetničke bajke i djeca im se vraćaju bez obzira na starost. Smatra se da se iz svake bajke braće Grimm može ponešto naučiti o dobrom ponašanju, ljudskim vrlinama i manama te iz svake izvući pouku.

Slika 3. Bajke braće Grimm
https://mozaik-knjiga.hr/proizvod/bajke-jacob-i-wilhelm-grimm/

Bajke braće Grimm literatura je s kojom se dijete često sustreće u predškolskim ustanovama. Njihove bajke odražavaju ljudsku čežnju za vedrijim i pravednijim životom, vjeru u ljubav i snagu koja uz veliki trud može nadvladati zle sile i zaštiti sve slikove od opasnosti.

Hans Christian Andersen

Slika 4. Hans Christian Andersen
https://www.shortstoryproject.com/writers/hans-christian-andersen/

Hans Christian Andersen najpoznatiji je danski pisat za djecu. Njegove bajke stekle su veliku slavu. Autor je raznih igrokaza, romana, pjesma, putopisa, ali mnoga od tih djela ostala su samo poznata na području Danske, ali njegove bajke su među najjčešće prevođenim djelima u cijeloj povijesti književnosti. Među najpoznatijim djelima su „Snježna kraljica“, „Ružno pače“, „Mala sirena“, „Djevojčica sa žigicama“ i druge. Njegova djela prevedena su na preko 150 jezika i tiskana u milijunima primjeraka diljem svijeta, te su bile nadahnuće za mnogo kazališnih djela, baletnih predstava i filmova.

Dok neke njegove priče pokazuju optimistično vjerovanje u konačni trijumf dobrote i ljepote (npr. „Snježna kraljica“), druge su duboko pesimistične i završavaju nesretno. Doista, jedan od razloga Andersenove velike privlačnosti i djeci i odraslima je taj što se nije bojao unositi osjećaje i ideje koje nadilaze djetetovu neposrednu spoznaju, a ipak je bio u kontaktu s djetetovom perspektivom. Spojio je svoje prirodne pripovjedačke sposobnosti i veliku maštovitu snagu s univerzalnim elementima narodne legende kako bi stvorio tijelo bajki koje se odnosi na

mnoge kulture. [2]Danas njegova djela čitaju djeca i odrasli, i prenose se s generacije na generaciju.

Lewis Carroll

Slika 5. Lewis Carroll
https://pms.wikipedia.org/wiki/Lewis_Carroll

Kada je izašla prva zbirka Andersenovih priča, Carollu su bile tri godine, a Carrolova *„Alisa u zemlji čudesa“* izašla je deset godina prije Andersenove smrti. Pravo ime Lewisa Carrolla bilo je Charles Dogson. Od malih nogu zabavljao je sebe i obitelj izvodeći čarobne trikove i marionetske emisije te pišući poeziju za svoje domaće novine. 1846. ušao je u školu ragbija, a 1854. diplomirao je na Church Church College u Oxfordu. [3]Bio je uspješan u studiju matematike i pisanja, a na fakultetu je ostao nakon što je diplomirao. Bio je sin pastora te je i sam pripadao duhovnom staležu, ali je cijeli život bio profesor matematike na sveučilištu u Oxfordu (Crnković, 1990). 1865.

Objavio je svoj roman Alisa u zemlji čudesa. Priča o Alisi nastala je slučajno dok je jednog dana poveo na izlet tri djevojčice, kćeri od direktora Liddellova za kojeg je radio, koje su ga zamolile da im ispriča priču: *„ pričao im je o pustolovinama djevojčice Alise koja je za Bijelim Zecom otišla u zečju rupu i doživjela svakakve*

[2] Izvor: https://www.britannica.com/biography/Hans-Christian-Andersen-Danish-author Pristupljeno: 15. travanj 2020.
[3] Izvor: https://poets.org/poet/lewis-carroll Pristupljeno: 15. travanj 2020.

neobične nezgode“ (Crnković, 1990:42). Kako su djeca, zahvaljujući televiziji i filmu već upoznata sa svijetom mašti, mogu bez problema krenuti s Alisom, koja se nimalo ne razlikuje od njih samih, na avanturističko putovanje u zemlju čudesa.

1.3 Razumijevanje bajki

Knjige su jedan od velikih užitaka u životu i ključne su u približavanju riječi kojima se izražavaju osjećaji, ideje i misli, knjige mogu pomoći djetetu da objasni svijet u kojem živi; opisivanjem odnosa, situacija, i upoznavanjem osoba (Stoppard, 2014). Kod djeteta će se razviti želja za čitanjem ako mu čitanje bude uspješno i ugodno iskustvo. Djecu najviše od svega fasciniraju bajke. Stoppard (2014:136) govori da: *„one mogu biti korisno sredstvo pomoću kojega će djeca bezbolno upoznati svijet i razlikovati svarno od nestvarnog. Bajke kao takve potiču apstraktno razmišljanje i kreativno mišljenje“.*

Slikovnica je prva knjiga koju dijete dobiva na ruke i dugo vremena će mu to biti najdraža knjiga. Bajke posjeduju jedan maštoviti svijet koji se znatno razlikuje od stvarnog svijeta. Iako se u bajkama može naići na razne životne pouke koje odrasli ali i djeca mogu primjeniti. Bajke danas čitaju odrasli i djeca, neke bajke su vrlo lako razumljive dok neke daju prostora za razmišljanje, ponovno čitanje i proučavanje.

Velički (2014:25) u svojoj knjizi pričanje priča-stvaranje priča ističe kako se čitatelji odazivaju pozivu bajke jer u njima pobuđuje razne osjećaje i potiču ih na razmišljanje o samome sebi te govori: *„da bismo razumjeli smisao bajki, moramo ih sami provjeriti, moramo se kretati u skladu s osjećajima koji se u pojavljuju te uvažavati upravo slikovitost jezika u bajkama“.*

Grosman (2010) ističe da način na koji dijete prihvaća bajku ovisi isključivo o djetetovu doživljaju i njegovoj interpretaciji bajke nakon što mu je odrasli ispripovijedaju ili pročitaju. Tako bi se dječje razumijevanje bajki najbolje moglo shvatiti njegovim spontanim reakcijama ili načinima izražavanja nakon pročitanog. Svakako veliku ulogu u razumijevanju stvara odnos između čitatelja i djeteta i čitateljev pristup. Dijete vjeruje u sve ono što odrastao kaže ili pročita a bajke još i slikovito to potkrepljuju. Tim spontanim mentalnim predodžbama na proživljene bajke djeca subjektivno stvaraju sliku prostora, vremena, likova i događaja, a sve to mu

omogućava da se nakon pročitanog umjetnički i verbalno izražava u skladu s proživljenim osjećajima.

Tijekom slušanja bajke dijete doživljava mnoge emocije, može se poistovjetiti s likovima i doživjeti mnogo različitih stvari. U bajkma nije samo sve lijepo i bez problema, već bajka predstavlja i razne poteškoće, pokazujući da ih je moguće prevladati. Bajke se susreću s djetetovim osjećajima i znatiželjom, stvarajući i razvijajući u njegovom umu nove pojmove, pomažući mu razumijeti stvari o svijetu oko sebe. Također u bajkama se djeca počinju upoznavati s raznim zanimanjima, ponašanjima, razlici između dobra i zla i ostavljaju djeci dubok dojam koji će čak i nakon mnogo godina utjecati na njihove postupke, ponašanje, misli i osjećaje odrasle osobe (Driukienė, 2015).

2. SOCIJALNI ELEMENTI BAJKE

U bajkama je uvijek jasno da to nije stvarni svijet. Likovi su djetetu možda nepoznati, ali problemi i osjećaji koji se bave sami su često vrlo stvarni životu. Bajke djeci omogućuju da kroz priče koje su odvojene same od sebe, shvate neke zbunjujuće i teške osjećaje koje još ne mogu artikulirati za sebe. Junaci u bajkama su za predškolsku djecu superheroji. Oni su dobri, neustrašivi, spremni mijenjati svijet i suprotstaviti se bilo čemu što im stane na put. Jaki su i izdržljivi, te mogu riješiti svaki problem i prebroditi sve prepreke te svi žele biti njihovi prijatelji.

2.1 Važnost likova iz bajki za predškolsko dijete

Likovi u bajkama su vrlo važni u rastu i razvoju predškolskog djeteta. S obzirom da se dijete vrlo rano susreće sa slikovnicama, nastavlja svoj put kroz slušanje i čitanje bajki. Bajke omogućuju djetetu da pokuša razumijeti svijet oko sebe, ali i se svijet unutar sebe. Često se djeca predškolske dobi uspoređuju s junacima iz bajke, uzimaju ih kao svoje idole, prerušavaju se u njih i žele biti kao oni. Nemaju uvid u to da je svijet u kojem žive vrlo često suprotan od onoga što čuju u bajkama. Često bajke uljepšavaju svijet od onoga kakav zapravo jest, a Blythe (2018) ističe da naučiti da u svijetu postoje neki zli ljudi nije nužno loše za djecu. Također napominje da odrasli djeci ne pomažu uvijek tako što im dopuštaju da vjeruju da će svijet u koji polaze uvijek biti lagan ili da će ih drugi ljudi uvijek razumijeti i da će im biti spremni uvijek pomoći.

Kako navodi Botica (2013: 418) junak usmene bajke je *„uvijek čovjek, bez obzira na rodnu pripadnost, ili netko i nešto očovječeno, koji vjeruje u sebe, u svoje snage, koji je uvjeren da to što je predmet događanja sam može riješiti.“* Stvarni su likovi najčešće kraljevi, kraljice, carevi, pastiri, ljudi iz naroda, a nestvarni likovi su vile, patuljci, divovi, vještice, zmajevi i čarobnjaci. Botica (2013) stvarne likove, odnosno odrasle koji su najčešći likovi u bajkama, dijeli i prema socijalnom statusu na bogate (kraljevići, kraljice, bogati trgovci) i siromašne (drvosječe, mlinari, ribari). Glavni junak ostavlja svakodnevicu te kreće u svijet čuda i mašte iz kojeg se, prebrodivši sve neprilike i teškoće, vraća u svakodnevicu kao pobjednik.

Na tom tragu i dijete, kako navodi Vladimira Velički (2014: 26), *„bajkovitim likovima spoznaje kako u određenom trenutku života trebamo napustiti tešku svakodnevicu ili svoj dom (koji simbolizira sigurnost i naučene načine ponašanja) te krenuti na put, na put preobrazbe“*. Put koji glavni junak treba prijeći težak je i dug, ali je i moralno poticajan te dozvoljava transformacije samoga junaka.

Čitanjem i slušanjem bajki djeca mogu usvojiti i različite oblike ponašanja, manire, kulturne i higijenske navike, ali i naučiti kako steći pozitivne osobine kao što su izdržljivost, hrabrost, strpljenje, požrtvovnost i predanost. Također mogu zanemariti negativna ponašanja i emocije kao što su laž, ljubomora, pohlepa i škrtost. Likovi iz priča su često sretni i prestrašeni te se djeca vrlo često mogu poistovjetiti s njima. U Bajkama je uvijek istaknuta suprotnost među likovima i usporedbe između dobra i zla, i dijete u većini uvijek po inerciji prirode bira dobro ali i prepričava osobine loših likova. U bajkama je tako jedan brat glup i zadrt, a drugi pametan i sposoban, jedna sestra je lijepa i dobra, a druga ružna i podla, te na temelju iskazanih karaktera bajke daju djetetu opciju za razmišljanje koju stranu izabrati (Gregurević, Fabris, 2012).

Danas postoje razni filmovi snimljeni po uzoru na neke najpoznatije bajke. Djeca obožavaju gledati te filmove, jer sve ono što su pročitali u knjigama mogu i vizualno doživjeti. Filmovi su puni efekata, boja, zvukova koji daju dodatni doživljaj u djetetovoj glavi. Postoji mnogo danas filmova za djecu, koji ubacuju elemente fantastike, stvaraju hrabre likove kao što je film Merida Hrabra- mlada riđokosa princeza koja želi ići kroz život vlastitim putem što ju dovodi u sukob s tradicionalnim stavovima njezinog budućeg kraljevstva. U ključnim trenucima Merida se mora osloniti na vlastitu hrabrost i streličarske sposobnosti kako bi spasila svoje kraljevstvo, a i živjela život kojeg priželjkuje. Tu je i jedan od vječnih hitova ljepotica i zvijer- priča o dobroj djevojci koja se zaljubi u ružu zvijer. Filmova je zaista mnogo i starijih i novijih primjerenih za djecu mlađe i starije životne dobi. Iako su filmovi vizualno fantastični, ipak djetetu prvo treba prići sa knjigom i stvoriti mu naviku čitanja i približiti mu svijet mašte preko knjiga, a tek onda zaokružiti tu cjelinu filmom.

Svakako smatram da je svakodnevno čitanje priča nešto što djeci uvelike pomaže oko osobnog rasta i razvoja. Iako se konkretno u bajkama pojavljuje svijet suprotan od onoga u kojem živimo, radnja koja u većini slučajeva završava sretno jedan je od pozitivnih primjera za dijete. U predškolskoj dobi dijete ne shvaća što je realno a što nije, može prepoznati neke osobine likova koji su „dobri“ ili „loši“ i to samo iz vlastitog primjera i usvojenih navika zbog onoga što današnji svijet opisuje kao dobro i loše. Dijete vjeruje u dobro i u većini slučajeva izabire dobro i poistovjećuje se s time, ali i neke karakteristike „loših“ likova može razumijeti. Smatram da je potrebno djetetu svaki dan čitati raznovrsne bajke i priče, jer njegov svijet u kojem ono stvara potrebno je nadopunjavati maštom, idejama i avanturom koje bajke pružaju.

2.2. Ljubav u bajkama

Živjeli su sretno do kraja života, rečenica je koja svaku bajku pretvori u nešto lijepo i nešto za zauvijek. Većina djevojčica očarana je pojmom ljubavi koja je prezentirana u bajkama. Prinčevi koji spašavaju princeze i bore se za njihovu ljubav. Ta ljubav je dugovječna, iskrena, prožeta raznim lijepim avanturama koje u čitatelju pobuđuju osjećaj za lijepo i želju da se nađe u istoj takvoj ljubavi i u realnom životu. Bez obzira na teškoće koje se mogu pojaviti, vjeruje se da će se ljubav držati zajedno i da ništa takvu ljubav više neće moći razdvojiti. Problem se javlja u tome što zaboravimo na trenutak da je to bajka, nešto što je izmišljeno, nešto što ne postoji, i taj trenutak lijepog što nam bajke pružaju gubi na vrijednosti kada se osvrnemo u realnost.

Tražimo takve ljubavi kao što su ispričane u bajkama, ali često puta ostanemo razočarani onime što dobijemo pod pojmom „ljubavi“. Shvatimo da princ na bijelom konju nije princ, da ljubav koja je obećana za zauvijek u bajkama u realnom svijetu ona nestaje i razdvaja se. Velički (2014) ističe *da „svaka dobra bajka ima sretan kraj. Zlo ne može pobjediti ali nas može plašiti. Dobro pobjeđuje strah i na kraju djelujemo još samo iz radosti. Kad je radost velika, u nju više ne sumnjamo“.* Zbog toga volimo čitati bajke jer ljubav u bajkama uvijek ima sretan kraj. Ljubavne priče iz bajki su avanturističke i zabavne i mogu nas sigurno nadahnuti da tražimo takvu ljubav u stvarnom životu, ali svakako stvarnu ljubav ne možemo temeljiti na onome što smo naučili iz bajki.

Gregurević i Fabris (2012) govore o tome da sretni život koji su princ i princeza proživjeli, da je itekako moguć, ali naravno put do tog stanja je trnovit i naporan. U bajkama se manje govori o radosti i sreći zaljubljenih kao što se opširno govori o teškoćama kroz koje su prošli na tom putu. Da bi se svakako postigla emocionalna sigurnost i zadovoljstvo potrebna je zrelost osobe, a ona nije dana pri rođenju već se ona steče postepeno iz dana u dan. Junak bajke neko vrijeme ide sam, pomažu mu životinje, priroda, a on uči, razmišlja, mašta i ne dopušta da mu bilo šta stane na put u ostvarenju njegovih ideja i zamisli. On se uči nečemu posvetiti, i neda se prevariti.

Postoje roditelji koji imaju otpor prema čitanju bajki zbog ideje da djeci prenose lažne slike života, ali u svemu tome zaboravljaju da bajke niti nemaju za zadatak opisivati stvaran život i prenositi vanjski svijet i realnost. Također smatraju da prevelika izloženost bajkama može potaknuti dijete da vjeruje u čarolije, neznajući da je to sasvim normalna pojava dok dijete ne odraste. Crnković (1990:22) ističe neke od argumenata što ih iznose protivnici bajke. Po njihovom mišljenju ona je štetna jer „ *je sazdana na prejakoj i nekontroliranoj mašti; jer podržava praznovjerje; jer u njoj nalazimo mitologiju; religiozna shvaćanja; jer odvlači dijete od realnog svijeta; jer uspavljuje dijete i zatara mu pogled u realan život".* No, nasuprot ovim argumentima pobornici bajke iznose da je: *„ dobro usmjerena mašta korisna, a ne štetna, djeca traže bajke i snažno ih doživljavaju, djeci treba omogućiti da budu djeca a ne mali starci te u gotovo svim bajkama se nalazi borba između dobra i zla i gotov uvijek pobjeđuje dobro"* (Crnković, 1990:22).

Za većinu djece bajke su sastavni dio svakodnevnog života i dnevnog rituala uspavljivanja, jer nema idealnijeg nego da dijete odlazi na spavanje s pozitivnom slikom o sebi i magičnim pričama sa sretnim završetkom. Djecu predškolske dobi lako je naučiti što je ljubav, važno im je svakodnevno to i emocionalno pokazivati, najviše u krugu obitelji gdje sve i počinje. Dok su mlađa djeca će često upotrebljavati izraz „volim te" iako neće imati dublji pojam o tome što to te riječi znače. Ali znaju da osjećaju neke lijepe emocije, i ako im je lijepo u nečijem društvu oni će se tako izraziti. Važno je kroz igru, pjesmu, ples, ukazivati na njihov odnos prema vršnjacima, osvjestiti prvenstveno emocije i razlučiti što je to ljubav. Djeca najviše uče kopiranjem odraslih osoba, stoga ako je ljubav prisutna svakodnevno u njihovoj okolini, oni će je usvojiti i prenositi dalje na ljude oko sebe. Kako odrastaju pojam ljubavi će im biti sve bliži i lakši za objasniti.

2.3 Smrt u bajkama

Život i smrt postali su dvije teme koje nas zaokupljaju na poseban način. Načelno, smrt je ta koja izaziva veću odbojnost i strah, jer tiče se nama nepoznatih razina. Kakav god pristup bio, sigurno je da je trebalo i da još uvijek treba prihvatiti određene definicije o duši ili o ljudskom duhu, o onome što umire i onome što traje, te o stanju u kojem se nalazi ono što traje. Sve što živi opire se smrti, bilo kroz jednostavne postupke i reflekse, bilo u obliku tjeskobe koja pritišće ljude koji teška srca moraju zauvijek napustiti svijet dok su njihove nade i snovi još živi (Guzman, 2016).

Smrt je česta tema u bajkama, jer mnoge priče počinju smrću jednog ili oba herojeva roditelja. U pričama smrt je pojava koja ima nešto za reći o liku čija je smrt stigla. Mnoge bajke i mitovi tiču se mašte da ako nekoga dovoljno voliš, možeš ga vratiti iz mrtvih. U bajkama je taj trud obično uspješan i želja se ispuni. U bajkama također smrt nije uvijek konačna to ponekad i znači promjenu i transformaciju. Jedan od primjera je i Snjeguljica; junakinja koja je u smrtnom snu u staklenom lijesu i iz nje se stvara novi život (Windling, 2016).

U literaturi za djecu i mlade koja tematizira smrt moguće je pronaći mnoštvo tekstova kojima se djeci nastoji ublažiti šok koji donosi spoznaja od smrti. Ponekad je u timm tekstovima smrt prikazana kao san. San je takvo stanje mira poslije kojega slijedi buđenje odnosno novi život. U većini dječjih knjiga zagrobni život prikazan je postojanjem neba kojeg karakteriziraju svjetlo, anđeli i oblaci (Pajnić, 2015). Grimmova bajka Crvenkapica govori o djevojčici i baki kako ih je progutao vuk, ali se Crvenkapica i baka ponovno rađaju. U bajci Vuk i sedam kozlića, smrt je prikazana kroz opasnu životinju vuka, ali svih sedam kozlića su živi nakon što ih je vuk progutao. Dijete svakako kroz bajke uči o drugim životnim vrijednostima, a smrt ne doživljava toliko važnim s obzirom da junaci svi ponovno ožive (Pajnić, 2015).

Arambašić (2015) u svojoj knjizi gubitak, tugovanje i podrška navodi da djeca od prve godine pa adolescencije razumiju pojam smrti. Djeca od prve do treće godine nemaju razvijen pojam o vremenu. Oni smrt zamjenjuju s odsutstvom osobe, odlaskom negdje drugdje i podsvjesnim nadanjem da će se ta osoba nekada vratiti. Od svoje treće do sedme godine ne razumiju gubitak, ali ga osjećaju, s obzirom da postavljaju pitanja koja se odnose na smrt bliske osobe. U ovoj dobi mogu se javiti

poteškoće sa spavanjem, u koncentraciji ali i ponašanju s ozbirom da se dijete nezna još dovoljno emocionalno izražavati, prebacuje to na fizičko ponašanje. U dobi od sedme godine do adolescencije djeca bolje razumiju dugoročne posljedice gubitka, te imaju snažniju potrebu da zadrže kontakt s umrlima, te je prisutna i zabrinutost za sigurnost svojih bližnjih.

U dječjoj literaturi postoje razne tzv. problemske slikovnice koje slikovito i na djeci primjeren i dostupan način prikazuju životne situacije s kojima će se dijete kad tad susresti. Djeca predškolske dobi ukoliko dožive smrt u svojoj vlastitoj okolini, nemaju još konkretno značenje za to. Razumiju da se nešto događa po reakcijama svojih roditelja, po emocijama koje okolina odašilje i oni se u skladu s time ponašaju. Ukoliko se i dogodi smrt u djetetovoj okolini o tome treba razgovarati otvoreno i bez zadržavanja emocija, i uredu je da se i roditelji tako ponašaju i ne suzdržavaju se pred djetetom. Kako odrasta dijete će usvajati postepeno pojam smrti, i svakako mislim da se o tome nebi trebalo šutjeti niti se praviti da se takvo nešto u realnom životu ne događa.

Djeca predškolske dobi vide smrt kao nešto privremeno. Često u crtićima vide likove koji su umrli, ali se često oni ponovno vraćaju u život. To je vjerojatno velika zabluda za djecu jer ih često puta zbunjuje i teško im je pojmiti drugačije. Maloj djeci kada se dogodi smrt u okolini, potrebno je s njima razovarati na način da oni to mogu razumijeti, jednostavnim jezikom bez korištenja previše fraza. Dovoljno je reći da je voljena osoba umrla, to znači da je više nećemo moći vidjeti. Djeca će i nakon svih pitanja i odgovora, svakodnevno postavljati pitanja o pokojniku; gdje je i kada će se vratiti. U periodu smrti i to najviše ukoliko se radi o bližnjima s kojima je dijete boravilo svaki dan, nakon nekog perioda tugovanja, kod djeteta se mogu pojaviti razne frustracije i agresivno ponašanje. U tim trenucima važno je razgovarati s djetetom, pustiti ga da na svoj način odtuguje smrt, s obzirom da se nezna riječima izraziti što misli i što osjeća, učiniti će to ponašanjim načinom.

3. UPORABA BAJKI U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

Velički (2014:38) ističe da djeca predškolskog uzrasta, pa sve negdje do osme odnosno desete godine starosti, spoznaju svijet preko simboličkih radnji, a svoje dojmove, spoznaje i okoliš prerađuju uz pomoć priča. Djeca u predškolskom razdoblju jedva razlikuju priču i san.

Perrow (2008) u knjizi bajke za laku noć navodi da pričanje priča potiče djecu na spontani govor za vrijeme pričanja, te ako pričamo djeci priče koje smo sami izmislili to za njih može biti vrlo vrijedno. Vrlo često odgojitelji ili roditelji izmišljaju priče koje će djelovati ljekovito kako bi pomoću tih priča djelovali na određeno ponašanje ili situaciju. Kroz pokretnu igru djeci se može potaknuti motorički razvoj u području socio-emocionalnog razvoja, a kroz uživljavanje u različite uloge djeca se uče prepoznavanju, razumijevanju i izražavanju različitih osjećaja. Naime, djeca kroz igre inspirirane bajkama često izražavaju svoje osjećaje poput straha ili ljutnje te kroz igru "pričaju" o svojim problemima, brigama i viđenju svijeta oko sebe.

3.1 Izbor bajke s obzirom na dob djeteta

Knjige namjenjene djeci uvelike utječu na govorni, intelektualni i socioemocionalni razvoj. Da bi dijete mogloo prepoznati značaj bajki i dekodirati slike koje ona pruža dijete mora doći do određenog stupnja mentalnog razvoja, te pomoć i poticaj odrasle osobe. Manjem dijetetu trebaju slikovnice s više slika i malo teksta jer ono stječe i informacije i uči gledajući slike i povezuje ih s onime što vidi u okolini. Starijem predškolskom djetetu tekst postaje vrlo važan, a ilustracije više nemaju tako veliki utjecaj.

Prve tri godine dijete se upoznaje sa knjigom, materijalom, slikama i sadržajima iz svakodnevnog života. Djeca u dobi od oko četiri godine počinju svoje razdoblje čitanja bajki. U toj dobi već su svjesni onoga što im se pročita i naročito traže da se pročitana priča čita još nekoliko puta. Velički (2014:54) govori da: *„četverogodišnjaci trebaju bajke koje će ih ohrabriti, u kojima su djeca prikazana poput junaka“.* Također ističe da se prvo kreće s kraćim bajkama koje imaju jasnu radnju te svega nekoliko likova. Kada dijete navrši pet godina spremno je za slušanje duljih priča. Petogodišnje dijete traži izazove i spremno je za veću samostalnost, ali istovremeno se bori sa strahom odo odvajanja (Velički, 2014).

Stoga u ovoj dobi za djecu su vrlo bitne tzv problemske slikovnice, u kojima se glavni likovi u priči također suočavaju sa emocijama koje dijete osobno prolazi. U tim trenucima kada se dijete poistovjeti s likovima, traži da se ta priča čita opet i opet.

Tu dolazi do nekih mentalnih povezivanja, i djetetu se okreće percepcija gledanja na osobni problem i nude se neka moguća rješenja. Kako dijete raste, priče postaju sve složenije. Slike u bajkama omogućuju djetetu da istraži svoje strahove, da odlučuje o svom osobnom stavu nakon što razmotri svaku posljedicu. Što je problem blaži, to je prikladnija priča za mlađu djecu, što je problem veći to je priča prigladnija starijoj djeci (Zehetner, 2013).

Velički (2014:56) podjelila je priče koje možemo pričati djeci na:

- *malešnice i rimovane priče* koje prenose ljubav i ugodu, izražavaju osjećaje i ohrabruju dijetee za kontakte

- *priče o okolini i pojedinim područjima znanja* prenose informacije o prirodi i životu ljudi, pomažu u snalaženju u životnoj sredini i bude razumijevanje

- *problemske priče* nude djetetu uvid u modele ponašanja u skupini i društvu, pomažu u odrastanju i razumijevanju svijeta koji ga okružuje

-*fantastične priče* koje se temelje na svakodnevnom i čudesnom. U tim pričama nalazi se prostora za neobično, maštovito , nešto što iskače iz okvira svakidašnjice.

-*bajke* koje nude iskustvo i mudrost i pobjedu dobroga nad zlim.

Bajke koje rado čitam djeci u vrtiću su svakako one iz kojih se može puno naučiti, jer svaka bajka ostavlja neku pouku koju dijete može primjeniti u svakodnevnom životu. Postoji puno prekrasnih bajki koje prate dijete sve do odrasle dobi. Neke od njih meni najdraže su: Petar Pan, Snjeguljica i sedam patuljaka, Alisa u zemlji čudesa, Pinocchio i Maca Papučarica. Čak i kao odrasli čitatelj volim zaviriti u svijet mašte i biti dio tog čarobnog svijeta te se odmaknuti od svijeta u kojem su odrasli zaboravili da i realan svijet u kojem žive može biti čudesan i magičan samo ako oni to zaista vjeruju u to.

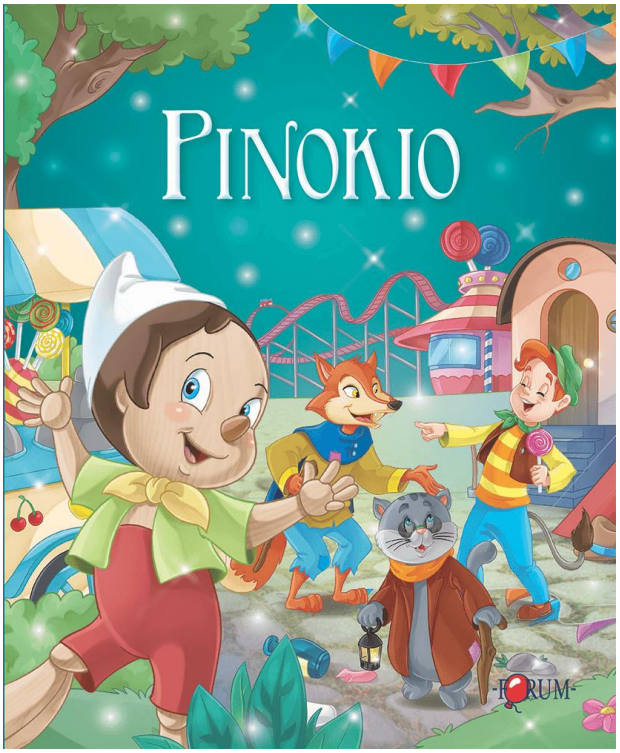
Slika 6. Petar Pan
https://tropik.ba/disneyjevi-klasici-petar-pan/

Slika 7. Snjeguljica i sedam pautljaka
http://www.knjigolov.hr/katalog/Jakob-i-Wilhelm-Grimm/Snjeguljica-i-sedam-patuljaka/32238

Slika 8. Alisa u zemlji čudesa
https://www.hocuknjigu.hr/proizvodi/knjige/knjige-za-mlade/knjizevnost/alice-u-zemlji-cudesa

Slika 9. Pinokio
https://www.vbz.hr/book/zbirka-bajke-1-8-pinokio/

Bajke koje dijete voli najviše slušati su svakako njemu već poznate priče, i tada dijete uživa u tome što poznaje već slikovicu i likove koji se nalaze u njoj. Na čitatelju je to da procjeni što nuditi dijetetu predškolske dobi, ali i pustiti da starije dijete samostalno odabire štivo koje želi slušati. Mlađa djeca uživaju u bajkama, pogotovo ako čitatelj gestama i mimikom prepričava priču, te tako dopušta djeci da se užive u ono što slušaju. Dobra priča i knjiga često djetetu pruža mogućnost da se druži s drugom djecom, da zajedno mogu listati i komentirati slike, te proširiti svoja iskustva i doživljaje.

3.2 Uloga odgojitelja

Odgojitelj organizira svakodnevne aktivnosti čitanja djetetu i čitanja s djetetom postupno ga uključujući u proces praćenja teksta. Ove su aktivnosti neizostavan dio svakoga radnoga dana u dječjem vrtiću. Kako je čitanje u izravnoj vezi s razvitkom govora, dijete nije u aktivnostima čitanja samo pasivan slušatelj. Dijete aktivno sudjeluje promatrajući tekst koji se čita a zatim u razgovoru s odgojiteljem prepričava pročitano. Slušanje i pričanje priča jest jedan od najučinkovitijih načina uvoda djeteta u svijet knjige.

Pri pokazivanju slikovnice odgojitelj treba biti vedar, opušten, pogleda usmjerenog prema djeci, govoriti polako i razgovjetno, mora komentirati radnje i slike radi lakšeg razumijevanja, te uvažavati djetetove pokušaje komunikacije. Čitanje ili prepričavanje raznih djela važno je za razvoj dječjeg govora, ali i za razvoj mašte, spoznaje i stvaralaštva. Kada se događaju trenuci čitanja, treba stvoriti ugodnu atmosferu, i dati djetetu do znanja da je ono što će zajedno raditi odraslom važno. Poželjno je isključiti sva ometanja i prekidanja sa strane jer ona mogu čini nervoznim i dijete i odraslog. Odgojitelj treba prilagoditi glasnoću, ne čitati preglasno ili pretiho, te su stanke vrlo poželjne kako dijete imalo vremena za razmišljanje.

Nakon pročitanih priča kod djece se najčešće javljaju interesi za crtanjem onoga što su zapamtili, najčešće su to neki njima poznati likovi ili šumske životinje. Ukoliko odgojitelj procjeni da u skupini traje interes za neku priču, u suradnji s djecom može napraviti igrokaz prema toj priči, te tako dati djeci da iskažu svoju kreativnost u izradi likova, smišljanje priče i prikazivanje istoga ostalima.

Svako dijete će razviti vlastite slike o onome što je čuo ili vidio. Energija koju pripovjedač (odgojitelj) ulaže u pričanje i usmjerava prema djeci, vraća mu se putem njihovoga oduševljenja tijekom samog pripovijedanja (Velički, 2014). Dijete će određena bajka privući ovisno o njegovim interesima i potrebama. Prema Zalar (2009) upravo je taj poticaj djeteta prema čitanju način da slikovnice djeteu pomogne otkriti svijet i pisane riječi. Slikovnica kod djeteta izaziva razne emocije, razvija i bogati rječnik, te zadovoljava djetetovu potrebu za nečim novim. Čitanje priča kod djeteta razvija sposobnost pamćenja i razvijanje logičkih povezivanja. Zbog toga bi slikovnica trebala biti svakodnevi dio djetotva života.

Radom u vrtiću uočila sam da djeca vrlo rado tokom dana čitanju i listaju slikovnice. Neka djeca to vole raditi sama, neka traže drugu djecu da im se priključe u toj aktivnosti. Većinom u sobama dnevnog boravka, djeca imaju kutić mira, gdje se dijete može povući u svoj svijet i maštati. Od odgojitelja traže da se neke priče čitaju iznova, i svaki puta su djetetova reakcija i zaključci drugačiji. Tokom čitanja priča djeca vole zaustavljati priču, ubacivati svoje komentare, uzbuđeno reagiraju ako neki likovi iz bajke proživljavaju neke stvari koje su i oni osobno doživjeli ili nešto što su vidjeli u svojoj okolini. Period popodnevnog odmora u vrtiću vrijeme je kada bajke ožive, kada su djeca nakon cijelog dana igranja fokusirana na bajkoviti svijet, u tišini sami sa sobom. Tada se stvara posebna veza između odgojitelja i djeteta, povjerenje i bliskost. Starija djeca često samoinicijativno dolaze do ideje da oni osmišljavaju priču za popodnevni odmor ili pak ona koja znaju čitati žele čitati drugima i pokazati svoje znanje. U tim trenucima važno je da odgojitelj potiče djecu na samostalno biranje priča koje dijete želi čitati, ne prekidati ga i pomoći mu oko teksta ukoliko to dijete zatraži.

Predškolske ustanove su dio djetetova odrastanja i ostavljaju veliki utjecaj na njegov razvoj. Stoga suradnja s književnosti i fantastičnim bajkama koje ona pruža, period odrastanja u vrtiću može svakom djetetu donjeti sreću i zadovoljstvo. Svakako je važno dovoljno dobro upoznati svako dijete, obogatiti okolinu u kojoj on boravi, te ukazati na važnost čitanja i slušanja priča.

ZAKLJUČAK

Bajka uči dijete kako se suprotstaviti i pobijediti manje zlo u svijetu, a više zlo u sebi, čudesna bića izlaze na površinu iz dubokih slojeva naše podsvijesti, a borba se odvija u našoj glavi. Bajke se pišu i danas, što svjedoči o njihovoj ogromnoj popularnosti i kulturnoj dugovječnosti. Knjige stvaraju tople emocionalne veze između odraslih i djece kada zajedno čitaju knjige. Knjige pomažu djeci da razviju osnovne jezične vještine i duboko prošire svoje vokabule. Dokazano je da čitanje maloj djeci poboljšava i pomaže u procesu kognitivnog razvoja.

U stvari, mnogi odgajatelji i istraživači ističu da je razgovor taj koji okružuje čitanje koje mu daje snagu, pomažući djeci da premoste ono što je u priči i vlastiti život. Uvođenje čitanja u život djeteta i razgovori koji će ga ubrzati pomažu im da shvate vlastiti život, posebno u mladoj dobi. Svakodnevno čitanje maloj djeci može pomoći u usvajanju jezika i pismenosti. To je zato što čitanje svojoj djeci u najranijim mjesecima stimulira dio mozga koji im omogućuje da razumiju značenje jezika i pomaže u izgradnji ključnih jezika, pismenosti i socijalnih vještina.

Kada je riječ o djeci, jedna od najvažnijih stvari koju možemo učiniti jest da pozitivno utječemo na njihov razvoj u kvalitetnom provođenju vremena s njima. Čitanje djeci ne samo da nam pomaže da se povežemo s njima, nego također pruža djeci osjećaj intimnosti i dobrobiti. Taj osjećaj intimnosti pomaže djetetu da se osjeća sigurno, a osjećaji ljubavi i pažnje potiču pozitivan rast i razvoj. U osnovi je književnost jedan od najboljih načina da se djeci pomogne da nešto razumiju, a da pritom ne moraju nužno da sami to iskuse. Čitanje djetetu pomaže ih izložiti svim vrstama predmeta i koncepata, izgrađujući razumijevanje čovječanstva i svijeta oko sebe.

....živjeli su sretno do kraja života...

LITERATURA

ARAMBAŠIĆ, L. (2005.) *Gubitak,* tugovanje, podrška. Zagreb: Naklada Slap.

BLYTHE, G. (2018.) What we can all learn from fairy tales [Online article] Dostupno na: https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.telegraph.co.uk%2Flifestyle%2Ffamily-time%2Fbenefits-of-reading-fairy-tales%2F&anno=2&prev=search

BOTICA, S. (2013.) Povijest hrvatske usmene knjievnosti. Zagreb: Školska knjiga.

CRNKOVIĆ, M. (1990.) *Dječja književnost.* Zagreb: Školska knjiga.

DENECKE, L. (2020.) Brothers Grimm [Online article] Dostupno na:

https://translate.google.hr/translate?hl=hr&sl=en&u=https://www.britannica.com/biography/Brothers-Grimm&prev=search

DIMIĆ, M. (1963.) *Bajke evropskih naroda i bajke azijskih naroda*. Beograd

DRIUKIENE, R. (2015.) A meaningful world of fairy tales. How is it? How can we Create it? [Online article] Dostupno na:

https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.emundus.eu%2Fen%2Fa-meaningful-world-of-fairy-tales-how-is-it-how-can-we-create-it-how-does-it-enrich-us-87.htm&anno=2&prev=search

GREGUREVIĆ,I. FABRIS, K. (2012.) *Bajka i dijete s aspekta junaka usmenoknjiževne i filmske bajke [*Online article] Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/78851

GROSMAN, M. (2010.) *U obranu čitanja, Čitatelj i književnost u 21.stoljeću*. Zagreb: Algoritam.

GUZMAN STEINBERG, D. (2016.) *O životu i smrti* [Online article] Dostupno na: https://nova-akropola.com/covjek-i-svijet/aktualno/o-zivotu-smrti/

KLIM-KLIMASZEWSKA, A. (2015.) *The Effect od fairy tales on the development of preschool childrens imagination* [Online article] Dostupno na:

https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Flibrary.iated.org%2Fview%2FKLIMKLIMASZEWSKA2015EFF&anno=2&prev=search

MASTERS, K. (2012.) *A Brief History of Children's Literature* [Online article] Dostupno na: https://blog.bookstellyouwhy.com/bid/230055/a-brief-history-of-children-s-literature

MCGEE, S. (2006.) History of fairy tales [Online article] Dostupno na: https://childrens-books.lovetoknow.com/History_of_Fairy_Tales

OGDEN, V. (2017.) The True Stories Behind Classic Fairy Tales [Online article] Dostupno:https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.huffpost.com%2Fentry%2Ffairy-tale-true-story_b_6102602&anno=2&prev=search

PAJNIĆ, S. (2015.) *Jezik smrti i smrt jezika: holokaust u književnosti za djecu i mladež.* Libri & Liberi 4 (45-60). [Online article] Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=219423

PERROW, S. (2010.) *Bajke za laku noć*. Zagreb: Ostvarenje.

STOPPARD, M. (2014.) *Razvoj vašeg djeteta*. Zagreb: Profil International

VELIČKI, V. (2014.) *Pričanje priča- stvaranje priča: Povratak izgubljenom vremenu*. Zagreb: Alfa.,

ZALAR, D., KOVAČ-PRUGOVEČKI S., ZALAR, Z. (2009). *Slikovnica i dijete:* Kritička i metodička bilježnica 2. Zagreb: Golden marketing

ZEHETNER, A. (2013.) *Why fairy tales are still relevant to today's children* [Online article] Dostupno na: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/jpc.12080

WINDLING, T. (2016.) Death in Folk and Fairy tales [Online article] Dostupno na:

https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.terriwindling.com%2Fblog%2F2016%2F10%2Fdeath-in-fairytales.html&anno=2&prev=search

SLIKE

Slika 1. Charles Perrault

Slika 2. Braća Grimm

Slika 3. Bajke braće Grimm

Slika 4. Hans Christian Andersen

Slika 5. Lewis Carroll

Slika 6. Petar Pan

Slika 7. Snjeguljica i sedam patuljaka

Slika 8. Alisa u zemlji čudesa

Slika 9. Pinokio

SAŽETAK

Bajke su svakako književna vrsta koja djeca najviše čitaju. Njihov sadržaj omogućuje im da sretno odrastaju, postepeno upoznaju realni i mistični svijet, te prepoznaju unutar sebe razne emocije koje im ta dva suprotna svijeta stvaraju; strah, sreća, briga ili uzbuđenje. Razne pouke koje nose bajke i romantična nepobjediva ljubav, često i odraslog čitatelja, a ne samo djecu odvedu na fantastično putovanje. U predškolskim ustanovama odgojitelji pomoću čitanja bajki, poboljšavaju kod djece razumijevanje čitanja i pisanja. Čarolija, avantura i potraga za uzbudljivim sve to se može naći unutar bajki, što privlači dijete da još više uroni u taj fantastični svijet mašte.

Ključne riječi: Dijete, dječja književnost, bajka,

SUMMARY

Fairy tales are certainly the literary genre that children read the most. Their content allows them to grow up happily, gradually get to know the real and mystical world, and recognize within themselves the various emotions that these two opposing worlds create for them; fear, happiness, worry, or excitement. The various lessons carried by fairy tales and romantic invincible love, often take the adult reader, and not just children, on a fantastic journey. In pre-school institutions, educators use fairy tales to improve children's understanding of reading and writing. Magic, adventure and the search for the exciting can all be found within fairy tales, which attracts the child to immerse themselves even more in this fantastic world of imagination.

Keywords: Child, children's literature, fairy tale